

Een massale winterstranding van ovale otterschelpen, *Lutraria lutraria* te Koksijde in februari 2003

Marie-Thérèse Vanhaelen

Tijdens de herfst 2002 begon ik nieuwsgierig uit te kijken of *Lutraria lutraria*, de recentste aanvulling voor de Belgische molluskenfauna, opnieuw zou aanspoelen. Deze bivalve, voor het eerst gevonden op 17-12-2000 te Koksijde, is immers het daaropvolgende winterseizoen 2001-2002 overvloedig en over een lange periode (oktober tot maart) aangespoeld op de Westkust (zie Vanhaelen en Kerckhof, 2002).

En inderdaad, vanaf 20-10-02 strandden er weer regelmatig een paar doubletten, meestal met vleesresten. Ook G. Warreyn en W. Wackenier vonden terug enkele ovale otterschelpen (zie tabel I). Tot eind januari 2003 hield deze trend aan.

Na een sneeuw-week-end met hevige westenwind, spoelden er op 3-2-03 plotseling 42 doubletten, verse *L. lutraria* aan te St. Idesbald; 7 ervan waren opvallend groot: van 6cm tot 9 cm. Ruim de helft bevatte nog vleesresten of het dode dier.

Een nieuwe stormnacht, van 4 op 5 februari deed me beslissen om zeker tot 6-2-03 aan zee te blijven. Die dag trok ik, vroeg in de morgen het Koksijdse strand op, bij het oostelijk einde van de dijk. Er was nog geen mens te bespeuren.

Bij de laagwaterlijn gekomen, merkte ik ineens tussen 1000-den levende zaagjes en 100-den rechtsgestreepte platschelpen een kleine levende *Lutraria lutraria* op; iets verder vond ik er nog een paar, maar toen hield het niet meer op: honderden één-, twee- en driejarige levende doubletjes van 1,5 cm tot 6 cm lagen er verspreid; sommigen groeven zich in. Langzamerhand werd het me duidelijk dat hier niet meer te verzamelen viel ! Zoveel mogelijk waarnemen en schatten was de boodschap : die honderden doubletten werden er al gauw enkele duizenden !!

En allemaal levend ! Ter hoogte van het strandhoofd gekomen verliet ik de eblijn; hoe meer ik de vloedlijn naderde, hoe groter mijn verbazing werd ! Want hier lagen, naast talloze één-, twee- en driejarigen ook meerdere grote exemplaren tussen 7 cm en 11,8 cm ! Spijtig, nog maar pas hadden de meeuwen hun vraatzucht gebotvierd op deze uitzonderlijke feestdis ! Alleen die 28 grootste *Lutraria*'s hadden ze uitgeprikt en hierbij werden de niet zo stevige schelpen beschadigd. Uiteraard nam ik alle grote doubletten mee om op te meten, alsook enkele exemplaren van alle jaarklassen.

Vermoedelijk zijn bij deze massale stranding alle ovale otterschelpen, ook de grote exemplaren levend aangespoeld.

Deze winterse *L. lutraria* – stranding heeft zich zeer plaatselijk voorgedaan, nl. tussen het oostelijk einde van de dijk (Elisabethplein) en het eerste strandhoofd (Vissersmonument) te Koksijde, d.i. over ongeveer 1 km kustlijn.

De navondsten waren erg opvallend en omvangrijk. (Zie tabel I). Op 17-2-03, amper 11 dagen na de grote stranding had ik reeds 69 doubletten, groter dan 7 cm gevonden.

Na 17-2 tot eind maart (periode die ik in de Algarve doorbracht) zag Ingrid Jonckheere regelmatig nog resten van die buitengewone stranding. Toen ik op 5 april weer op Koksijdse strandbodem belandde, trof ik tot mijn verbazing opnieuw 2 verse *Lutraria lutraria*'s, 1 met vleesresten en 1 met dood dier, van respectievelijk 9 cm en 8,5cm aan. En eindelijk, op 7 april 03 lag er, veilig verscholen tussen de rotsblokken van het strandhoofd bij Ster der Zee een redelijk grote, levende ovale otterschelp van 8,5 cm die nog niet aangepikt was. Het actieve dier stuwde de sifo krachtig uit. Dit was een ideale gelegenheid om het dier te observeren en de sifo te beschrijven.

Na 7-4-03 spoelden er omzeggens geen *Lutraria lutraria*-doubletten meer aan, tot... begin oktober 2003 de eerste herfststormen reeds een nieuwe strandingsperiode inluidden. Later meer daarover.

Opmerkingen:

- Het is duidelijk, als we de jaarlijkse totalen van gestrande *L. lutraria* vergelijken, dat deze nieuwe soort voor de Belgische fauna hier snel uitbreiding neemt en dus blijkbaar een gunstig biotoop gevonden heeft voor onze Westkust, vanwaar ze mogelijk noordwaarts verder oprukt.

winter 2000 – 2001: 1 exemplaar

herfst-winter 2001 – 2002: 556 exemplaren

herfst-winter 2002 - 2003: vele 1000-den ex. levend + 100-den ex.dood en leeg.

- Bij de massale stranding van 6-2-03 waren alle leeftijdsklassen, van eerstejaars tot en met achtjarigen vertegenwoordigd met doubletten vanaf 1,5 cm tot 11,8 cm. Hieruit blijkt ook dat de soort al verschillende jaren voor onze kust leefde, eer ze op het strand aangetroffen werd.
- Op 6-2-03 merkte ik geen enkele hoekige otterschelp, *L. angustior* op. Voor en na de massale stranding werden slechts 7 verse exemplaren *L. angustior* gevonden (zie tabel II).
Dit is een lichte achteruitgang t.o.v. het winterhalfjaar 2001-2002, met 11 vondsten.

- Aan de hand van enkele levende dieren van beide soorten kon ik de sifo's, die duidelijk verschillen, vergelijken.

L. lutraria bekeek ik:

- 1 ex. - levend - 7-4-03 (Kok) - 8,5 cm
- 2 ex. - levend - 3-5-03 (Villers-sur-Mer, Normandië) - 8 cm
- 1 ex. - levend - 6-10-03 (Kok) - 4 cm

Voor *L. angustior*:

- 1 ex. - levend - 15-5-03 (Herm, Anglo-Normandische eilanden) - 9,8 cm
- 1 ex. - levend - 6-10-03 (Kok) - 3,2 cm

De sifo's van beide soorten zijn voor ongeveer 2/3 van hun lengte crèmewit, maar naar het einde toe vertonen ze elk een verschillend, voor de soort zeer specifiek vlekkenpatroon :

- Bij *Lutraria lutraria* zijn de kleurvlekken bruinachtig purper (wijnrood). Ze beginnen onduidelijk en zeer klein, geleidelijk vergroten ze en wordt de kleur feller naar het einde toe; daarbij hebben ze de neiging ineen te vloeien tot zigzaggende longitudinale lijnen.
- Bij *Lutraria angustior* is de sifo bezet met zeer fijne spikkels, die veel roder zijn dan de vlekken bij *L. lutraria* en gelijkmatig gespreid, naar het uiteinde van de sifo toe, dichter op elkaar voorkomen, doch niet ineen lopen en helemaal geen lengtelijnen of zigzaglijnen vormen.
- Na deze indrukwekkende winterstranding van de ovale otterschelp, blijven we de soort aandachtig volgen. Zal ze haar leefgebied verder noordwaarts kunnen uitbreiden en tot waar? Neemt ze verder toe in aantal? Mogen we nog zo'n massaal aanspoelen verwachten na zware stormen? Hoe groot zal ze hier worden? (Mijn grootste vondst betreft een verse klep van 13,5 cm op 7,3 cm van Le Guilvinet, Zuid-Bretagne!)

P.S. Tijdens ons verblijf in de Algarve maakten we, even over de Spaanse grens, aan de Costa de la Luz op 22-3-03 een zeer gevarieerde levende stranding mee. Een aangenaam toeval was dat ook hier enkele honderden, grote *L. lutraria*, tot 12,5 cm, waaronder veel levenden aangespoeld waren; een groot deel ervan, lagen in de springvloedlijn, maar meerdere tientallen waren er in geslaagd zich terug in te graven in het medio-litoraal!

Enkele mensen van de plaatselijke bevolking groeven de otterschelpen, gewoon met de hand, terug uit en namen ze mee voor consumptie.

Datum	Vindplaats	Aantal	toestand	lengte in cm	vinder
Van 20/10/02 tot 30/01/03	KOK-SIB-DP	30	doubletten, waarvan 6 levende en 2 met vleesresten;	8 ervan zijn 6 tot 9 cm	MV/ GW
		22		2,6 tot 5 cm	WW
03/02/03	SIB	42	doublet waarvan 23 met vleesresten	3,3 tot 9	MV
04/02/03	SIB	12	doublet waarvan 8 met vleesresten	3 tot 6,5	MV
05/02/03	KOK	7	doublet waarvan 2 met vleesresten	2,2 tot 8	MV
06/02/03	KOK	vele 1000-den	levende - doublet	1,5 tot 6	MV
		28	met vleesresten	7 tot 11,8	
09/02/03	KOK-SIB	150-tal	doublet dood of met vleesresten	2 tot 6	MV
		14	met vleesresten	7,6 tot 11	WW
10/02/03	ODK	18	doublet		WW
	SIB	100-tal	doublet vleesresten	2,5 tot 5	MV
		2		8,5	MV
11/02/03	ODK	16	doublet		WW
	KOK	150		2,5 tot 5,5	MV
		8		6,5 tot 9	MV
16/02/03	ODK	5	doublet		WW
	KOK	10-tallen		klein	MV
		5		8 tot 10	MV
17/02/03	KOK	10-tallen		klein	MV
		8		7 tot 10	MV

03/03	KOK	30-tal			IJH
05/04/03	KOK	2	doublet - dood	8,5 en 9	MV
07/04/03	KOK	1	doublet – levend, actief	8,5	MV

Tabel 1: Verse *Lutraria lutraria*, aangespoeld op de Westkust in najaar 2002 en winter 2003

Datum	vindplaats	aantal	toestand	lengte in cm	vinder
29/10/02	KOK	1	doubet vers dood	7	MV
03/02/03	SIB	1	doublet vleesresten	4.2	MV
04/02/03	SIB	2	doublet ,1 met vleesresten	8, 4 en 8.5	MV
10/02/03	DP	1	doublet vers, leeg	8.7	MV
05/04/03	KOK	1	klep, zeer vers	9	MV
05/05/03	KOK	1	klep, vers	8.8	MV

Tabel 2: Verse *Lutraria angustior*, aangespoeld op Belgische Westkust in najaar 2002 en winter – lente 2003

Literatuur

Vanhaelen, M.-Th., & F., Kerckhof, 2002. De ovale otterschelp *Lutraria lutraria* (Linnaeus, 1758), een nieuwe soort voor de Belgische fauna. De Strandvlo, 22: 84-94.

**Ter Yde 1
8670 KOKSLIJDE**